

מהר"ל על התורה

עש"ק פ' חיי שרה, תשפ"ד

1. בת עשרים כבת שבע ליופי

פ' חיי שרה (כג א) – ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה :

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים - לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, צת מאה כבת עשרים לחטא, מה צת עשרים לא חטאה, שהרי אינה צת עונשין, אף צת מאה בלא חטא, וצת עשרים כבת שבע ליופי:

גור אריה (אות ג')

בת עשרים כבת שבע ליופי וכו'. ואם תאמר למה משבח אותה הכתוב ביופי, והלא כתיב (משלי לא, ל) "שקר החן וגו'", ונראה לומר דקרא לא איירי ביופי, רק מפני שהאדם הוא מחובר מב' חלקים - מגוף ונפש, והגיד לך הכתוב ששרה היתה שלימה בכל אלו הב' חלקים, ולא היה בה חסרון - אם שלימות הגוף, ואם שלימות הנפש, היתה שלימה בכל אלו השני חלקים, ולא היה בה חסרון. אם שלימות הגוף - דהא בת ד' היתה כבת ז' ליופי, והיופי הזה שהוא אינו לפי הטבע ולפי המנהג יורה על שהגוף הוא נקי והוא בהיר מבלי סיג, וכמו שתמצא אצל משה רבינו "לא כהתה עינו ולא נס ליחה" (דברים לד, ז), שגם זה מורה בהירות הגוף. ומה שהיתה בת ק' כבת ד', יורה על מעלת הנפש, והנה היתה שלימה בכל :

גבורות ה' פרק כד

... ומזה תבין כל מה שדרשו ז"ל על כפל השם שמפני שהיה משה צורה נבדלת לא היה שנוי לנבואתו, כי כל הדברים אשר הם צורה נבדלת יש להם קיום ואין להם שנוי כי כח חמרי הוא משתנה. וזה סוד מה שנאמר במשה (דברים ל"ד) לא כהתה עינו ולא נס ליחו, שמשה נפשו לא היה מוטבע בגוף, מפני זה לא היה מקבל חולשה שכל כח גוף מקבל חולשה במה שהוא מוטבע בגוף...

2. השכל הוא נבדל מעוה"ז: זקנה וחולשת הגוף בצדיקים

פ' חיי שרה (כה יז) – ואלה שני חיי שרה ששבע שנים ושנה ושלושים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אף עמיו :

ויגוע - לא נאמרה גויעה אלא בצדיקים:

גור אריה (אות י"ג)

ונראה דהכי פירושו כי לשון 'גויעה' היא אפיסה לגמרי, כמו 'גוענו ואבדנו' (ר' במדבר יז, כז), נמצא כי לשון גויעה הוא אפיסה, והצדיק נתפשט מן הגוף וכוחות הגופנים פסו תמו ממנו לגמרי, עד שנפשו שכלית, ונקרא 'גויעה' על הגוף, שיקנה מדריגת הרוחנית. אבל הרשעים - בעבור כי נפשם אינה זכה וטהורה, ונפשם נוטה אל הגוף, הרי בנפשם לא שייך 'גויעה', שלא נסתלק הגוף מהם. ומקשה והא בדור המבול נמי כתיב (לעיל ז, כא) לשון 'גויעה', ומתוך 'גויעה' ואסיפה' [קאמרין]. פירוש דודאי בדור המבול דכתיב 'גויעה' מפני שנתמו וטבדו לגמרי, ולא נשאר נפשם וגופם, ושייך בזה גויעה בודאי. אבל 'גויעה' ואסיפה' שייך דוקא בצדיק, כיון דכתיב (פסוק ח, יז) 'אסיפה', הרי מורה על השארות שיש לו, שהרי נאמר שאסף נפשו, ונאמר 'גויעה' דהוא לא נאמר רק על סלוק הגוף ממנו, עד שנסתלק הגוף לגמרי, לפיכך במקום שנאמר 'גויעה' ואסיפה' אי אפשר לפרש רק על הצדיק. והנה פירושו כי מפני הסתלקות הגוף - נאסף הנפש אל עמיו, כי הגויעה היא הסתלקות הגוף, וזהו שייך גבי צדיקים דוקא, כי להם יש התפשטות הגוף, ולא לרשעים. והוא יתעלה שמו יצרף אותנו אל הצדיקים, ויתן חלקנו בחיים, אמן :

חידושי אגדות למהר"ל בבא מציעא דף פז עמוד א

עד אברהם לא הוי זקנה וכו'. דבר זה בארנו, פירוש כי הזקן יש בו השכל והחכמה שהרי כן אמרו אין זקן אלא שקנה חכמה כי לעת זקנתו נחלשו כחות הגופניים ומתגברים כחות השכליים, וכן אמרו תורה נקראת תושיה שהיא מתשת כחו של אדם, כי בהתגבר השכלי מתיש כחו של אדם הגופני וכמו שהוא מבואר למעלה גבי עובדא דריש לקיש ולפיכך עד אברהם, שהיה הדור חסר חכמה שלא היו מכירים בוראם... ועוד תבין דבר זה ממה שסמך הכתוב הגר והזקנה ביחד דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וסמך ליה וכי יגור אתכם גר, וגם בתפילה כללו הגרים עם הזקנים, ועל זקני עמד ישראל ועל גירי הצדק, ולכך אברהם שהיה גר ראשון היה מביא הזקנה בעולם... וכאשר היה אברהם והיה חפץ בסלוק הגשמי החמרי... ולכך בעי רחמי שיהיה הבדל בין השכלי והחמרי ולא יהיה הזקן שיש לו סלוק החמרי שוה ודומה אל השכלי, ולכך כתיב ואברהם זקן בא בימים שהיה ניכר הזקנה.